

زندگی نامه استاد سید سلمان هادی آل طعمه

علی اکبر صفری^۱

چکیده

سید سلمان هادی آل طعمه از شخصیت‌های فرهنگی و ادبی معاصر کشور عراق است که نامش با فرهنگ و تاریخ شهر کربلا گره خورده است. از سال ۱۳۷۳ ق که نخستین مجموعه‌ی شعر او به چاپ رسید، تاکنون بیش از شصت سال است که در حال پژوهش و نگارش درباره‌ی کربلاست. دست‌آورد یک عمر پژوهش او در حقیقت دائرةالمعارفی است که در آن تاریخ حرم حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و ابوالفضل العباس علیه السلام، شخصیت‌ها، صنایع، ادبیات، هنر و جغرافیای کربلا آمده است. در این مقاله ابتدای به زندگی نامه استاد پرداخته شده است و در انتها آثاری که از سوی وی تألیف شده (چاپ شده و چاپ نشده)، معرفی شده است.

کلیدواژه‌ها: امام حسین علیه السلام، سید سلمان آل طعمه، کربلا، شخصیت‌های معاصر عراق.

استاد سید سلمان آل طعمه از شخصیت‌های فرهنگی و ادبی معاصر کشور عراق است. نام ایشان با فرهنگ و تاریخ شهر کربلا گره خورده است. از سال ۱۳۷۳ ق که نخستین مجموعه‌ی شعرا و به چاپ رسید تاکنون ایشان بیش از شصت سال است که در حال پژوهش و نگارش درباره‌ی کربلاست. دست‌آورد یک عمر پژوهش او در حقیقت دائرةالمعارفی است که در آن تاریخ حرم حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و ابوالفضل العباس علیه السلام، شخصیت‌ها، صنایع، ادبیات، هنر و جغرافیای کربلا آمده است.

استاد آل طعمه در سیزدهم ذی‌قعدة ۱۳۵۳ ق / ۱۹۳۵ م در خانواده‌ی سادات مشهور به «آل طعمه» که از شجره سادات «آل فائز» هستند در کربلا به دنیا آمد. این خاندان اصیل از سال سوم هجری در کربلا سکونت داشته‌اند و به عنوان قدیمی‌ترین خاندان در کربلا نقابت سادات و تولیت حرم حضرت سید الشهداء علیه السلام و حرم حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام و برخی مناصب حکومتی عراق را به عهده داشته‌اند.

پدر بزرگوارشان سید هادی آل طعمه خود شاعر و ادیب بود و به فارسی و عربی شعر می‌سرود. مجموعه‌ای از دست‌نویس اشعار ایشان در کتابخانه استاد آل طعمه به یادگار مانده که شامل قصایدی در مدح و مرثیه اهل بیت علیهم السلام بویژه حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و ابوالفضل العباس علیه السلام و مصائب کربلاست. اثر دیگر مرحوم هادی آل طعمه منتخب الدعوات که با تقریظ علامه شیخ آقابزرگ تهرانی در ۱۴۲۶ ق در بیروت (انتشارات دارالاولیاء) به چاپ رسیده است.

باید دانست که تبار ایشان بدین شرح است: «السید سلمان بن السید هادی بن السید محمد مهدی بن السید سلیمان بن السید مصطفی بن اسید احمد بن اسید یحیی آل طعمه من آل الفائز الموسوی الحائری».

استاد آل طعمه پس از تحصیلات اولیه در سال ۱۹۵۹ م از دارالمعلمین در کربلا، به پایان رساند و به تدریس در مدارس کربلا روی آورد. در سال ۱۹۶۷ م در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه بغداد وارد شد و در سال ۱۹۷۰ م موفق به دریافت لیسانس در این رشته شد و پس از آن در مقطع متوسطه در مدارس کربلا به تدریس پرداخت.



ایشان در سال ۱۹۸۵م پس از سال‌ها تدریس در مدارس کربلا بازنشسته گردید و به ادامه تحصیلات پرداخت. ایشان در سال ۲۰۱۰م از دانشگاه اسلامی بیروت رشته علوم اسلامی را دریافت کرد. عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد وی درباره‌ی شخصیت ابن عربی و تفسیر وی است. وی اکنون در حال ارائه رساله دکتری خود با عنوان «حوزة الكربلاء العلمیة» به دانشگاه علوم اسلامی بیروت است. یادآوری می‌شود ایشان موفق به دریافت دکتری افتخاری از دانشگاه اسلامی بیروت برای تألیف تراث کربلاء و تاریخ المرقد الحسین علیه السلام والعباس علیه السلام شده است.

این شاعر و ادیب پژوهشگر همزمان به علوم رسمی در حوزه علمیه کربلا پرداخت؛ از جمله اساتید ایشان می‌توان به شیخ حسن حائری در علم قرائت و شیخ عبدالحسن بیضانی در علم نحو و سید عبدالحسین کلید دار در تاریخ اسلام نام برد.

پدر بزرگوارشان از کودکی ایشان را به حفظ شاهکارهای ادبیات عرب مانند میمیه فرزندق و تائییه‌ی دعبل خزاعی و عینییه‌ی سید حمیری و... تشویق می‌کرد و از خردسالی فرزندش را با قرائت قرآن و دعا و زیارت و سرودن شعر و مرثیه برای اهل بیت علیهم السلام پرورش داد. ایشان با شرکت در انجمن‌ها و مراسم‌های شعری در کربلا و همنشینی با اساتید بنامی چون سید صالح کلید دار و سید مرتضی و هاب، سید مرتضی قزوینی، سید صدرالدین حکیم شهرستانی... در سرودن اشعار مهارت یافت.

یکی از ویژگی‌های شخصیت استاد آل طعمه ارتباط فرهنگی با چهره‌های ادبیات عرب است. وی با مشاهیر فرهنگ و ادبیات عراق مانند نازک الملائکه، سید جواد شبر، شیخ محمد علی یعقوبی، سید هادی فیاض، شیخ علی خاقانی، شیخ جعفر خلیلی ارتباط ادبی داشته است. نامه‌ها، تصاویر و اسنادی از بزرگان علمی و فرهنگی عراق، ایران، لبنان و... در آرشیو خصوصی استاد نگهداری می‌شود که از ارزشمندترین منابع بشمار می‌رود.

استاد سید سلمان آل طعمه از شخصیت‌های بزرگ جهان اسلام مانند آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی خوانساری (صاحب احسن الودیعه)، آیت‌الله مرعشی نجفی، شیخ فرج آل عمران قطیفی، سید عبدالحسین شرف الدین، شیخ آقا بزرگ تهرانی و... اجازه روایت دریافت نموده است، شمار مشایخ ایشان از صد افزون است. ایشان به تعدادی از طلاب و دانش پژوهان علوم حدیث اجازه نقل روایت داده است.

کتابخانه شخصی ایشان شامل ده هزار جلد کتاب که بیشتر آنها ویژه حضرت امام حسین علیه السلام و موضوعات وابسته است، از منابع مهم پژوهشی در این باره است. این منابع سال‌ها از عراق، ایران و لبنان دیگر کشورها فراهم آمده و استاد با بزرگواری در اختیار پژوهشگران و علاقه مندان قرار می‌دهد. این کتابخانه در منزل ایشان در شهر کربلاست.

ایشان سال‌هاست به تحقیق و پژوهش در تاریخ کربلا اشتغال دارد و اکنون تمام آثار و تألیفات خود را در این موضوع با عنوان موسوعة کربلا المقدسة آماده چاپ می‌نماید. این دایره المعارف در بیش از سی جلد فراهم آمده شامل همه موضوعات تحقیق درباره کربلا و تاریخ و فرهنگ آن است.

آثار چاپ شده:

- ۱- الأمل الضائع (بغداد ۱۹۵۴م)
- ۲- شاعرات العراق المعاصرات (ط ۱، النجف ۱۹۵۵م، ط ۲، دمشق ۱۹۹۵م)
- ۳- دیوان حسین الكربلائی، جمع وتعلیق (کربلاء ۱۹۶۰م)
- ۴- أبوالمحاسن الشاعر الوطني الخالد (کربلاء ۱۹۶۲م)
- ۵- الأشواق الحائرة (بغداد ۱۹۶۲م)
- ۶- تراث کربلاء (ط ۱، النجف ۱۹۶۴م، ط ۲، بیروت ۱۹۸۳م)
- ۷- دیوان أبي الحب (تحقیق) (النجف ۱۹۶۶م)
- ۸- شعراء کربلاء، الجزء الأول (النجف ۱۹۶۷م)، الجزء الثاني، (النجف ۱۹۶۸م)، الجزء الثالث، (النجف ۱۹۶۹م)
- ۹- ومضات من تاریخ کربلاء (النجف ۱۹۶۷م)
- ۱۰- مخطوطات کربلاء، الجزء الاول (النجف ۱۹۷۳م)
- ۱۱- دليل كتاب کربلاء (ط ۱ کربلاء ۱۹۷۵م، ط ۲ کربلاء ۲۰۰۴م)
- ۱۲- خزائن كتب کربلاء الحاضرة (النجف ۱۹۷۷م)
- ۱۳- من أعلام الفكر العربي (ط ۱، القاهرة ۱۹۷۹م، ط ۲، بیروت ۱۹۹۹م)
- ۱۴- من أجلها (بغداد ۱۹۸۰م)
- ۱۵- رياض الذکریات (بغداد ۱۹۸۴م)
- ۱۶- المخطوطات العربية في خزائن کربلاء (الکویت ۱۹۸۴م)



- ۱۷- أحمد الصافي شاعر العصر (بغداد ۱۹۸۵ م)
- ۱۸- مخطوطات كربلاء (الجزء الثاني): خزانة السيد محمد باقر الحجة الطباطبائي، (الكويت ۱۹۸۵ م)
- ۱۹- أعلام الشعراء العباسيين (بيروت ۱۹۸۶ م)
- ۲۰- كربلاء في الذاكرة (بغداد ۱۹۸۸ م)
- ۲۱- حسين الكربلائي (بغداد ۱۹۹۲ م)
- ۲۲- دراسات في الشعر العراقي الحديث (بيروت ۱۹۹۳ م)
- ۲۳- خواطر إسلامية (بيروت ۱۹۹۳ م)
- ۲۴- أم البنين (ط ۱ طهران ۱۹۹۶ م، ط ۲ بيروت ۲۰۰۸ م)
- ۲۵- تاريخ مرقد الحسين والعباس عليه السلام (بيروت ۱۹۹۷ م)
- ۲۶- عشائر كربلاء وأسرها (بيروت ۱۹۹۷ م)
- ۲۷- معجم خطباء كربلاء (بيروت ۱۹۹۸ م)
- ۲۸- غزليات الشعراء العرب (بيروت ۱۹۹۸ م)
- ۲۹- معجم رجال الفكر والأدب في كربلاء (بيروت ۱۹۹۹ م)
- ۳۰- كربلاء في ثورة العشرين (بيروت ۲۰۰۰ م)
- ۳۱- ديوان الحاج جواد بدقت (تحقيق) (بيروت ۱۹۹۹ م)
- ۳۲- ديوان السيد مرتضي الوهاب (جمع وتحقيق) (بيروت ۱۹۹۹ م)
- ۳۳- الحسين في الشعر الكربلائي (بيروت ۲۰۰۱ م)
- ۳۴- ديوان عباس أبو الطوس (جمع وتحقيق) (بيروت ۲۰۰۱ م)
- ۳۵- ديوان المدح والرثاء (بيروت ۲۰۰۱ م)
- ۳۶- دليل كربلاء المقدسة (بيروت ۲۰۰۱ م)
- ۳۷- تشريح بدن الانسان (تحقيق) (بيروت ۲۰۰۲ م)
- ۳۸- الكرامات المنظورة (بيروت ۲۰۰۱ م)
- ۳۹- فاطمة الزهراء أم السبطين (طهران ۱۹۹۶ م)
- ۴۰- رواد الشعر الحرفي العراق (بيروت ۲۰۰۳ م)
- ۴۱- الموروثات والشعائر في كربلاء (بيروت ۲۰۰۳ م)
- ۴۲- بين الظلال (شعر) (بيروت ۲۰۰۳ م)
- ۴۳- العشق والحرية (شعر حر) (كربلاء ۲۰۰۳ م)

- ٤٤- صحافة كربلاء (ط١، دمشق ٢٠٠٥م، ط٢، كربلاء ٢٠٠٦م)
- ٤٥- حكايات من كربلاء (بيروت ٢٠٠٧م)
- ٤٦- أعلام من بلادي (دمشق ٢٠٠٥م)
- ٤٧- الشعراء الشعبيون في كربلاء (ج١، دمشق ٢٠٠٥م)
- ٤٨- أعلام النساء في كربلاء (دمشق ٢٠٠٥م)،
- ٤٩- مشاهداتي في لندن (بيروت ٢٠٠٦م)
- ٥٠- المزارات المقدسة في كربلاء (بيروت ٢٠٠٨م)
- ٥١- مشاهير المدفونين في كربلاء (بيروت ٢٠٠٨م)
- ٥٢- نزهة الاخوان في وقعة بلد المقتول العطشان (لمؤلف مجهول)، تحقيق (الحلة ٢٠٠٩م)
- ٥٣- معجم الأكلات والحلويات في كربلاء (دمشق ٢٠٠٩م)
- ٥٤- القراء والمقرئون في كربلاء (النجف ٢٠١٠م)
- ٥٥- المربي السيد حسن موسي (الحلة ٢٠١١م)
- ٥٦- المعالم الأثرية والسياحية في كربلاء (طهران ٢٠١١م)
- ٥٧- تاريخ غرفة تجارة كربلاء (النجف ٢٠١١م)
- ٥٨- الأسر العلمية في كربلاء - آل الشيرازي (النجف ٢٠١٢م)
- ٥٩- الانتفاضة الشعبانية في كربلاء (طهران ٢٠١٢م)
- ٦٠- آل الشهرستاني (بيروت ٢٠١٢م)
- ٦١- مخطوطات كربلاء الجزء الرابع (طهران ٢٠١٣م)
- ٦٢- السيد شهاب الدين المرعشي مثال وأثار (بيروت ٢٠١٤م)
- ٦٣- مسلم ابن عقيل (بيروت ٢٠١٤م)

آثار چاپ نشده:

- ١- آل القزويني
- ٢- أعلام عراقيين عرفتهم
- ٣- أنساب السادة في العراق
- ٤- تاريخ التعليم في المدارس الدينية والرسمية
- ٥- تاريخ صحافة كربلاء
- ٦- تاريخ المساجد في الكربلاء
- ٧- التراث الشعبي لمدينة الكربلاء
- ٨- الحوماني حياته وشعره
- ٩- خطط كربلاء
- ١٠- الخط والخطاطون في كربلاء
- ١١- رجال من كربلاء (في جزئين)



- ۱۲- رحلات إلى ايران
 ۱۳- رحلات ومقابلات
 ۱۴- الشعراء الجدد في كربلاء
 ۱۵- الشهادات العلمية عن علماء الإمامية
 ۱۶- صور اجتماعيه من كربلاء
 ۱۷- على هامش الكتب
 ۱۸- العمارة والآثار الاسلامية في كربلاء
- ۱۹- كربلاء في مراجع العربية والمعربة
 ۲۰- كربلاء قديماً وحديثاً
 ۲۱- محطات في ذاكرة النسيان
 ۲۲- المخطوط من آثار الكربلايين
 ۲۳- المطبوع من آثار الكربلايين
 ۲۴- معجم المطبوعات الكربلائية
 ۲۵- ملامح الشعر الأندلسي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله والصلاة والسلام على سيد الأنام محمد وعلى آله الطيبين الطاهرين
 الى يوم لقاء الله
 وبعد فقد استجازني الحق الثبت الأديب الفاضل علي أكبر صفري
 مؤلف كتاب شنا خنامه افا بزرگ الطهراني وغير ذلك من المؤلفات
 القيمة والمفالات الممتعة فأجزته دام توفيقه أن يروي عني ما صح لي
 روايته عن آتذقي الكرام ومشايعي العظام كالشيخ افا بزرگ الطهراني
 والسيد شهاب الدين المعشي والسيد محمد سعيد الكيم والسيد محمد مهدي الموسوي
 الكاظمي وغيرهم من الجلائقة العظام عن اجازوني بطرقهم المختلفة المنصلة
 الى اهل البيت عليهم السلام واوصيه بمراعاة الاحتياط في النقل والتثبت
 من الرواية فانها سبيل الدراية عن طريق متصل الى الله سبحانه وتعالى
 وارجو من فضيلته ان لا ينساني من الدعاء وهو حسي ونعم الوكيل
 كتبه بيده الدائرة العبد المذنب السيد سلمان نجل المغفور له السيد هادي
 بن السيد محمد مهدي بن السيد سليمان اللمعة الموسوي الحائري يوم الاربعاء
 المصادف يوم ۲۴ شوال الكرام سنة ۱۴۳۳ هـ على هاجره الف سلام
 وقيّة في بلدة كربلاء المقدسة صانها الله من طوارق الحدائق

- الأعلمي، الشيخ محمد حسين سليمان، دائرة المعارف، قم، ١٣٧٩ق، ج ١٩، ص ٢١٣.
- الأمين العاملي، السيد حسن، دائرة المعارف الإسلامية الشيعية، بيروت، دارالتعارف للمطبوعات، چاپ ششم، ١٤٢٢ق (٢٠٠١)، ج ٢.
- الباطنين، عبدالعزيز، معجم الباطنين، الكويت، ١٩٩٥، ج ٢، ص ٤٩٨.
- التحافي، عبد الحميد، آل طعمة في التاريخ، بغداد، چاپ اول، ١٩٦٨، ص ١٨ (بيروت، چاپ دوم، ١٩٩٩، ص ٢٥).
- الجبوري، كامل سلمان، معجم الشعراء من العصر الجاهلي حتي سنة ٢٠٠٠م، بيروت، ١٤٢٤ق (٢٠٠٣)، ج ٢، صص ٣٤٣-٣٤٤.
- الحائري، الشيخ أحمد محمدرضا، من اعلام كربلاء، كربلاء، ١٤٢٤ق (٢٠٠٣)، ص ٦٢ (كربلاء، ٢٠١٣، چاپ دوم، صص ٩٤-٩٥).
- الريس، سعدون، الأدباء العراقيون المعاصرون وانتاجهم، بغداد، ١٩٦٥، ص ٤٢.
- السيد حسن، السيد داخل، معجم الخطباء، بيروت، دارالصفوة، ١٤١٩ق (١٩٦٩)، ج ٦، ص ٢٤.
- الشاهرودي، نور الدين، السائرون علي درب الحسين عليه السلام، طهران، ٢٠٠١، ص ٢٧٠.
- الشاهرودي، نورالدين، النخبة من أدباء كربلاء، طهران، ١٤٢٦ق (٢٠٠٥)، ص ٦٢.
- ال عمران القطيفي، الشيخ فرج، الأزهار الأرجية، النجف، ١٩٧٤، ج ١٣، ص ١٧.
- عواد، كوركيس، معجم المؤلفين العراقيين، بغداد، ١٩٦٩.
- الغراوي، عبد الرحيم الشيخ محمد، معجم شعراء الشيعة (المستدرک)، لبنان، مؤسسة الكاتب، بی تا، ص ٢٦٣.
- الفتلاوي، كاظم عبود، المنتخب من اعلام الفكر والأدب، بيروت، ١٩٩٩، ص ١٦٦.
- القزويني، إبراهيم شمس الدين، البيوتات العلوية في كربلاء، كربلاء، ١٣٨٢ق (١٩٦٣)، ج ١، ص ٤٠.
- الکرباسي، الشيخ محمد صادق، دائرة المعارف الحسينية (معجم الشعراء)، لندن، ١٤١٩ق (١٩٩٩ق)، ج ١، ص ١١١.
- الکرباسي، موسي، البيوتات الأدبية في كربلاء، كربلاء، ١٩٦٨، ص ٢٧١.
- گروه مؤلفان، موسوعة مولفی الامامية، قم، مجمع الفكر الاسلامي، ١٤٣٥ق، ج ١٧، صص ٣٤٠-٣٤٢.
- الکرباسي، الشيخ محمد صادق، دائرة المعارف الحسينية (تاريخ المرقد)، لندن، ١٤١٩ق (١٩٩٨)، ج ١.
- مجلة الموسم، ١٣٦، مج ٤ (١٤١٢ق / ١٩٩٢) ص ٣٥٩.
- المرزوك، صباح نوري، مجلة المورد البغدادية، إحياء التراث الشعري في العراق، ١٩٧٥.
- مشار، خانابا، فهرست كتاب های چاپی عربي، طهران، ١٣٨٥ق، صص ٦٠، ٩٢، ٥٣٣، ٨١٣.
- المطبعي، حميد، موسوعة اعلام العراق في القرن العشرين، بغداد، ١٩٩٠م، ج ١، صص ٨٨-٨٩.
- الموسوي الكاظمي، السيد محمد مهدي، أحسن الوديعه، النجف، چاپ دوم، ١٩٦٨، ص ٢٩٥.